

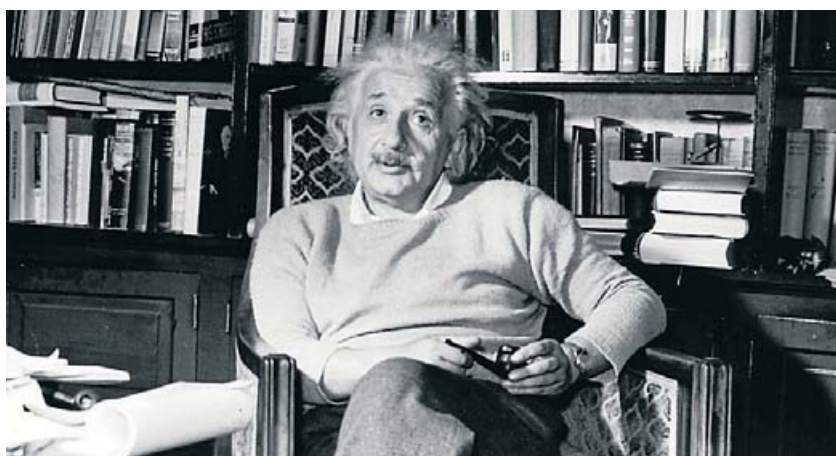
**ELS LLIBRES
I LES COSES****IGNASI
ARAGAY**

Encara es pot dir res de nou sobre Einstein?

Els genis són inesgotables. D'aquí uns quants segles encara es parlarà d'Einstein, igual que avui, mig mil·lenni després de la seva mort, ho seguim fent de Leonardo da Vinci. La ciència segueix donant voltes –i confirmant– les teories i intuïcions del físic alemany, per exemple fa poques setmanes els forats negres de l'Univers. Tenim Einstein per a estona. Però així com ell va ser radicalment original i innovador, ¿encara es pot ser original i innovador a l'hora de parlar d'ell?

El físic i escriptor nord-americà Alan Lightman ho ha intentat a *Los sueños de Einstein* (Libros del Asteroide), una obra del 1993 que ara ens arriba en castellà en traducció d'Andrés Barba després d'haver estat publicada en més de trenta idiomes. És un llibre alhora planer i complex, com el mateix Einstein. Un llibre que juga amb el temps, amb la manera de relacionar-nos amb el temps. Té la forma d'un dietari escrit a Berna el 1905, l'any que Einstein va publicar la seva teoria especial de la relativitat quan encara era un jove físic desconegut que treballava a l'oficina de patents de la ciutat suïssa. Tenia 26 anys i qui més costat li feia era el seu amic de feina, Michele A. Besso, enginyer suís d'origen italià, i jueu sefardita, que l'acompanya en alguns passatges del llibre (una mena d'inترلudis del dietari).

Però no és Einstein qui ens parla en el dietari. No hi busqueu cap retrat autopsicològic, cap confidència personal. Se suposa que el narrador és ell,

LUCIEN AIGNER / GETTY

però tampoc no queda clar. Cada capítol descriu la realitat vista des d'una concepció particular del temps, com un somni encarnat en un instant i un lloc concrets: la Berna on va néixer la seva teoria. El 14 d'abril del 1905, per exemple, el temps és un cercle que es replega sobre si mateix, de manera que el món es repeteix de forma precisa i infinita. Al cap de dos dies, el temps és descrit com un flux d'aigua que es desplaça ocasionalment. El 19 d'abril, el temps té tres dimensions, igual com l'espai. Al cap d'uns dies, hi ha dos temps: el mecànic i el corporal, de manera que “el temps passa més ràpid que un huracà sobre els camps quan s'està en un dinar amb amics o es rep un elogi o s'està entre els braços d'un amant secret”. Aquests dos temps –el mecànic i el corporal– “són veritat, però les veritats no són la mateixa”.

Furgant en les diferents maneres d'entendre el temps, és un llibre que

converteix la física en filosofia i que fa aterrar la filosofia a la vida quotidiana. El 9 de juny del 1905, imagina que el temps és etern i divideix les persones entre els Després i els Ara. Per als primers, si la vida és infinita, no cal tenir pressa per fer res. Per als Ara, val la pena fer-ho tot, tot el que és imaginable, viure intensament i infinitament. Paradoxalment, aquestes dues mateixes actituds també són les que les persones tenim davant d'una vida mortal, oi? En fi. El 10 de juny, concep el temps no com una quantitat –no pot medir-se– sinó només com una qualitat. I l'endemà el veu com una línia que acaba en el present, tant en la realitat com en el pensament: el futur no existeix.

La veritat és que llegir aquest atípic llibre sobre el temps és un plaer... inquietant; no és, en qualsevol cas, una pèrdua de temps. ♦♦